

2024. február 09. péntek – 5784. svát 30.

www.frankel.hu

péntek kabalat szabat 18:00 | gy. gy. 16.39 | szombat 10:00 | havdala: 17:46

76/8

MISPÁTIM

(II. Mózes 21.1. – 24.18.)

משפטים

A zsidó magánjog rendelkezései vannak rögzítve. Kezdve a rabszolgaság szabályozásán és humanusabbá tételén, a szidra felállítja azt a keretet, amelyben a zsidó életmód kifejezésre juthat: a Háláchá keretét. Itt mondja ki a Tóra a klasszikus demokrácia elvét: a többség határozata legyen a döntő, de ne használd ki a többségi döntést negatív, destruktív célokra.

“törvények”. Ezúttal azonban az “ítéletek” értelmezését előnyösebb használni. A 10 ige alapján megalkották a törvények egész sorát. A szidra példaértékű ítéletekkel mutatja be a törvények gyakorlati alkalmazását. Jellemző, hogy a szolgák ügyeivel, sorsával kezdődik a törvények ismertetése. Bizonyítva, a Tóra szociális érzékenységét, amely az egész hetiszakaszt áthatja. Sokan mondják, hogy mindez Hammurabi rendeleteinek mása. Ez nincs így, még akkor sem, ha a mezopotámiai uralkodó (i.e. 1945-1902), aki Ábrahám kortársa volt, rendkívül jelentős törvénykönyvet alkotott. Mezopotámiai őslakók a sumérok voltak, akik minden más nép előtt építettek téglaházat. Szigorú törzsi szervezeteket létesítettek és városállamokba tömörültek. Tőlük származik a kör beosztása 360 fokra, az óra 60 percre, a perc 60 másodpercre. A nagy különbség Hammurabi kódexe és Mózes törvényei között, a humanizmus, az emberszeretet. A rabszolga náluk csak áru volt, aki nem távozhatott tulajdonosától, a rabszolga elrejtése halálos bűnnek számított. Mózesnél a rabszolgaság a hetedik évben megszűnt, és a kegyetlen rabszolgatartótól megszököttet menteni kötelessége volt minden törvénytisztelőnek. Érdemes lenne pontról pontra haladva a különbségeket számba venni. Módunk csak annyi, hogy a lényegre mutassunk rá, amely az emberiség és szentség kérdésében eltérő a két felfogásban.

Mispátim elkezd a bibliai törvények taglalását. A Tízparancsolat csak alaptörvényeket jelentett. Belőle fakadtak az összes Tóra-béli micvák, törvények. Nem véletlen, hogy a törvények taglalása a szolgasággal kezdődik. A Tízparancsolat szelleme a gyengéket, az elnyomottakat gyámolítja. Ki elnyomottabb a szolgánál, a rabszolgánál? A szombat törvénye azt is előírja, hogy a szolgának is jár heti munkaszünet, a családvédelem igéje a nő védelmét is jelenti és a szülőtisztelet parancsa az öregek gyámolítását is előírja. Így a törvények taglalásánál hetiszakaszunk a társadalom gyenge elemeivel, a szolgákkal foglalkozik. A Biblia ellene van a héber ember szolgaságának. Isten Egyiptomból szabadította ki Izrael fiait és ők “Isten szolgáinak” számítanak – nem embereké, “mert Izrael fiai az én szolgáim, kiket kiszabadítottam Egyiptomból.” Két esetben kerülhet a héber ember szolgasorba. Ha lopáson érik és nem tudja a lopott holmit visszaszolgáltatni, a törvénytisztelő eladja őt rabszolgának. A másik esetben a szabad ember, ha elszegényedett, eladhatja magát szolgának, hogy a “gazda” eltartsa a családját. Mindkét esetben a héber szolgát hat év után szabadon kell bocsátani. “Ha héber szolgát vásárolsz, hat évig szolgáljon és a hetedik évben váltságdíj nélkül bocsásd szabadon.” Ha a szolga nem akar szabadon menni, szégyenfolttal jelöli meg. “Ha azt mondja a szolga, szeretem uramat, nem megyek szabadon, bíró elé viszi őt gazdája, aki átszúrja fülét”. A Tóra megveti a szolgalelkűséget és elítéli azt az embert, aki nem becsüli a szabadságát. Hetiszakaszunk az idegen szolgákkal is foglalkozik. Testi sértés esetén az idegen szolga szabadon bocsátandó, erőszakos halála büntetendő cselekmény. “Ha valaki (idegen) szolgáját halálba veri, bosszultassék meg.” Érdemes a törvényt összevetni nemcsak a rómaiak idején uralkodó rabszolgatörvényekkel, hanem a XIX. században érvényben lévő rabszolga-rendszerrel az USA-ban! A szolgaság törvényén kívül hetiszakaszunk igen változatos témákat ölel fel. Testi sértés vagy vagyoni károkozás törvényei az egyén természetes jogain kívül az emberi méltóság megőrzését tükrözik. Testi sértés esetén nemcsak az orvosi költségeket, a kényszerű munka szünet napjait kell megfizetni, hanem a sértett fél szégyenérzetéért is kárpótlás jár. “Ha valaki öklével vagy kövel megüti felebarátját és az nem hal meg; csak ágyának esik, ha felgyógyul, fizesse meg az őt megverő a munkaszünetet és az orvosi költségeket.” A mondathoz fűződő talmudi magyarázat ötfajta kárpótlást állapít meg: sérülés, fájdalomdíj, orvosi költség, munkaszünet és ... szégyenérzet. Mindezek a törvények kifejezik az ember jogát az élethez, az egészséghez, a munkához és önmaga értékeléséhez. Nem kevesebb törvényt találunk hetiszakaszunkban a vagyónvédelemről. Mint ahogy a “Ne ölj!” parancsolat az alapja a test bántalmazásával kapcsolatos törvényeknek, úgy a “Ne lopj!” ige kifejezi az ember jogát a tulajdonhoz. A hetiszakasz különféle vagyoni kár megtérítését írja elő. A Talmud négy csoportra osztja a kárt okozókat. Állat által okozott öklelést (harapást), nyitott gödröt, tüzet és állat által lelegelt vetést. Minden esetben a kárt okozó vagyona javából fizet. “Ha valaki marháját másnak a szőlőjére vagy mezejére hajtja legelni, mezeje vagy szőlője javából fizesse meg a kárt.” A Tóra e szakasza demokráciára is tanít. “A többség után igazodj”. Ugyanakkor azt is előírja, hogy “ne menj a többség után a rosszban!” Vagyis a demokráciánál nagyobb érték a jó követése. Aki más tulajdonát őrzi, felelősséggel tartozik, akár ingyen, akár pénzért teszi ezt. A használatra kölcsön vett tárgyat épen kell visszaadni. A somért = őröt négy csoportra osztja a Talmud: ingyen őrző, pénzért őrző, bérlő vagy használatra kölcsönvevő. Más és más felelősségük nagysága. Önkéntes jó cselekedetet is kíván

tőlünk a heti szidra. “Ha ellenséged ökrét vagy szamarát látod bolyongani, térítsd vissza gazdájához. Ha ellenséged számára összerogyik terhe alatt, segíts neki felrakni málháját.” Itt az állatvédelem is figyelembe van véve. Igazságos, nem részrehajló ítélezkést követel a hetiszakaszból, az idegenek védelmét. A hetedik év betartását, amikor a termés mindenkié és nem magántulajdon. Végül a zarándokünnepek mezőgazdasági jellegéről ír. Pészách az első aratás (árpa) ünnepe is, Sávuoat a búza aratása és Szukkot a betakarítás (gyümölcs, stb.) ünnepe. Mindhárom alkalommal kötelező a Jeruzsálembé való zarándoklás. A törvények nagy része a Tízparancsolat szellemét tükrözi. A vagyonvédelem legfőbb alapja az utolsó ige: “Ne kívánd a másét!” Hetiszakaszból azzal fejeződik be, hogy Mózes 40 napot és éjt töltött a Szináj-hegyen, hogy átvegye a két kőtáblára írt Tízparancsolatot.

Mielőtt Mózes felment volna a Szináj hegyre, hogy megkapja a kőtáblákat, a hetven bölcs megállt a hegy lábánál. Ott a Tóra így mondja: „Látomásuk volt Izrael Istenéről, akinek lábai alatt zafír színű téglák hevert, akár csak a tiszta ég esszenciája.,, Mit tanulhatunk a látomásukból? Rási úgy értelmezi, hogy ez a téglák a Mindenható színe előtt volt mindaddig, amíg a zsidók rabszolgák voltak Egyiptomban, ezzel emlékeztetve az Örökkévalót a szenvedésükre, amióta rákényszerültek, hogy téglákkal dolgozzanak. „A tiszta ég esszenciája” egy emlékeztető arra, hogy amióta a zsidók felszabadultak a rabszolgaság alól, fény és öröm honolt a Mindenható előtt. Rabbi Jeruchám Levovitz úgy magyarázza: minden olyan esetben, amikor a Tóra a Mindenható tulajdonságairól beszél, az a célja, hogy megtanítsa bennünket törekedni a Vele való vetélkedésre. Amikor valaki más szenved, nem elegendő egyszerűen megpróbálni általánosságban átérezni a szenvedését, muszáj megpróbálni enyhíteni a szenvedését. Ezen kívül olyan konkrét dolgokat is kell tennünk, amelyek világosan emlékeztetnek a másik szenvedésére, s inkább ezt tesszük, mintsem erről megfeledkezve továbblépjünk. Még a megváltás és az öröm pillanataiban is nagyon fontos felidéznünk a korábbi szenvedéseket, mert ez hozzájárul az öröm teljesebb dimenziójához. Nagyon sok ember csak szeretné elfelejteni a múlt nehézségeit, viszontagságait, amint túljut azokon. Ezzel szemben a megfelelő hozzáállás az, hogy visszaemlékezünk ezekre, s így az ember nagyobb hálát fog érezni a jó élményekért.

Rási a Tórához írt híres kommentárjának az elején utal rá, hogy Mózes öt könyvének a legfontosabb részei a parancsolatok. A kabbalisták úgy tartják, hogy a parancsolatok a Tóra teste, a Kabbala pedig a lelke. Gyakorlatban azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül a testet, és végső soron ez a legalapvetőbb szint. Hozzá vagyunk kötve a parancsolatokhoz. A mostani hetiszakaszból neve: Mispátim, amely „törvényeket” jelent. Rengeteg parancsolatot találunk benne, ami elmélyült tanulmányozást tesz szükségessé. Ezen keresztül megismerhetjük a törvények belső dimenzióját, amely által a bölcsesség tárházába nyerhetünk bepillantást. Mi a parancsolat? Az egyszerű definíciót könnyen megfogalmazhatjuk. Egy kérés nem parancs, és általában nem hordoz magában következményeket. Nem szükséges a kérelmezőnek erővel vagy hatalommal rendelkeznie. Ez a különbség a kérés és a parancs között: hatalom és a következmények. A hadseregben, a parancs veszélyt vagy büntetést foglal magába. A Tórában azonban a következmények inkább természetes velejárói a parancsolatoknak. Mikor azt mondjuk a gyermekünknek, hogy ne nyúljon az égő gyertyához, különben megég a keze, az égés természetes következmény, nem büntetés. Hasonlóképpen Isten parancsolatai, sokkal inkább instrukciók természetes következményekkel, ezért szokták a Tórát az „Élet Útmutatójának” is nevezni. **MÉLYEBB PERSPEKTÍVA** „Isten azért alkotta meg a parancsolatokat, hogy segítségükkel »kapcsolódhassunk« Őhöz.” Rabbi Luzzatto spirituális szemszögből tárja eléink a parancsolatokat, melyeket a mennybe vezető csatornáknak nevez. Ezek azok az utak, amelyeken a Végtelen felé fordulhatunk, és közelséget kereshetünk vele. Isten azért alkotta meg a parancsolatokat, hogy segítségükkel „kapcsolódhassunk” Őhöz. Mások a parancsolatokat lelkünk anatómiájaként írják le. Mindenki van 613 lelki rész, amely 613 fizikai résszel áll kapcsolatban. Ezekre gyakorol hatást az, hogy milyen jól teljesítjük a 613 parancsolatot. Ebből láthatjuk, hogy a Tórában a parancsolatokat nem csak azokban a formájukban kell tanulmányoznunk, ahogy ott szerepelnek, ugyanis sok parancsolat nem mindenki számára lett előírva. Vannak, amelyek csak a kohanitáknak, vannak, amelyek csak az Izrael földjén élőknek stb. Kell, hogy legyen egy alapelv minden parancsolat mélyén, amelyhez mindenki hozzáférhet, és így mindenki magáévá teheti azt. **ETIKUS MONOTEIZMUS** Néhány tudós úgy véli, hogy a judaizmus egy olyan viselkedési rendszer, amely lehetővé teszi egy társadalom zökkenőmentes és morális működését. Ők a judaizmust etikus monoteizmusnak hívják. Természetesen sok parancsolat valóban úgy tűnik, mintha ezt a célt szolgálná, és ez a megközelítés nem feltétlenül rossz. Ez az elnevezés azonban nagyon korlátozó. Mi történik, hogyha olyan törvénnyel találkozunk a Tórában, amely kevésbé illeszkedik ehhez a címkéhez? A kabbalistaszemlélet a parancsolatokra vonatkozó saját elgondolásainkat a háttérbe száműzi. A spirituális világban Isten az egyedüli hatalom, nem mi. Minden parancsolat része a Végtelennek, és örök. Semmilyen filozófiai címke nem tud teljes mértékben illeszkedni a kinyilatkoztatáshoz. A kinyilatkoztatás egyszerűen olyan, amilyennek lennie kell. **BÖLCSESSÉG FORRÁSA** Minden parancsolat számtalan tanulságot hordoz magában. Mindegyik olyan, mint egy gyémánt, amelyet 70 különböző szögből vizsgálhatunk meg. Nem lehet betenni őket egy szép dobozba és egy tökéletes címkével ellátni. Képességeinkhez mérten megpróbáljuk a legjobban megvilágítani őket, de még sok mindent tanulhatunk belőlük. Ezek a csatornák köztünk és a Végtelen között. Ezek a lelki bölcsesség kiapadhatatlan forrásai. **LELKI GYAKORLAT** Válassz egyet a Tórában található 613 parancsolat közül, és próbáld valóban megérteni azt a mélyebb üzenetet, amelyeket a Mindenható rajta keresztül tanít a számodra! Ezután találj öt különböző módot, amelyek révén beültetheted ezt az elvet az életedbe! Végül valósítsd meg közülük legalább az egyiket!

HÍREK A VILÁGBÓL

Ismét két Ádár hónapot ünnepelehetünk. https://bzsh.hu/2024/02/07/ketadar-honapot-unneplunk/
Megjötték a német neonácik Budapestre. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/kozelet/megjottek-a-nemet-neonacik-budapestre
Emmanuel Macron francia államfő “századunk legnagyobb antiszemita mézárlásának” nevezte a Hamász palesztin iszlamista szervezet október 7-én Izrael ellen végrehajtott terrortámadását a 42 francia áldozat emlékére Párizsban rendezett állami megemlékezésen szerdán. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/macron-a-hamasz-izrael-elleni-tamadasa-szazadunk-legnagyobb-antiszemita-mezarlasi
Ezt Javier Milei argentin elnök jelentette be izraeli látogatása során. https://akibic.hu/2024/02/08/jeruzsalembe-koltozik-argentina-izraeli-nagykovetsege/
Az egyik alagútban elfogott Nukba-parancsnok üzenete a hamászosoknak. https://ujkelet.live/2024/02/08/az-egyik-alagutban-elfogott-nukba-parancsnok-uzenete-a-hamaszosoknak/
Antony Blinken a Hamász elleni izraeli háborúról tárgyalt Jeruzsálemben. https://izraelinfo.com/2024/02/07/antony-blinken-a-hamasz-elleni-izraeli-haborurol-targyalt-jeruzsalembe/
Netanjahu nem akar tűzszünetet, az abszolút győzelemig harcolna Gázában. https://444.hu/2024/02/07/netanjahu-nem-akar-tuzszunetet-az-abszolot-gyozelemig-harcolna-gazaban
Teljes díszében a mosonmagyaróvári hitközség tórája. https://www.kisalfold.hu/helyi-kozelet/2024/02/teljes-diszeben-a-mosonmagyarovari-hitkozseg-toraja-fotok
Rafah városát lőtte Izrael. https://24.hu/kulfold/2024/02/08/izrael-hamasz-haboru-kozel-keleti-konfliktus-elo-hirfolyam/#rafah-varosat-lotte-izrael
ENSZ: Márciusra lesz előzetes eredménye az UNRWA-vizsgálatnak. https://bzsh.hu/2024/02/07/marciusralesz-eredmenyevizsgalatnak/
Ma kilenc éve halt meg Schweitzer József főrabbi, legyen áldott az emléke! https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megemlekezesek/ma-kilenc-eve-halt-meg-schweitzer-jozsef-forabbi-legyen-aldott-az-emleke
Herci Halevi altábornagy kedden a Gázai övezet északi részén tett látogatása során megismételte, hogy csak a Hamászra gyakorolt katonai nyomás fog a terrorcsoport által fogva tartott túsok elengedéséhez vezetni. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/herci-halevi-csak-a-katonai-nyomas-kenyszeritheti-ki-a-tusok-elengedeset
A védelem fellebbezett az ítélet ellen, így az nem emelkedett jogerőre. https://akibic.hu/2024/02/06/penzbuntetest-kapott-a-szentesi-ferfit-aki-horogkeresztes-zaszlot-tett-ki-az-ablakaba/
Gyász, sérülések, rombolás és Szinwar és a száműzetés. https://ujkelet.live/2024/02/08/gyasz-serulesek-rombolas-es-szinwar-es-a-szamuzetes/
Izrael elutasította a Hamász tűzszüneti alkuját. https://izraelinfo.com/2024/02/07/izrael-elutasitotta-a-hamasz-tuzszuneti-alkujat/
Szaúd-Arábia nem rendezi a viszonyát Izraellel, ha a zsidó állam nem ismeri el a független palesztin államot. https://hvg.hu/vilag/20240207_SzauArabia_nem_rendezi_viszonyat_Izraellel_ha_a_zsido_allam_nem_ismeri_el_a_fuggetlen_palesztin_allamot
Csehország kifarolt, Magyarország egyedül blokkolhatja az izraeli telepéseket célzó uniós szankciókat. https://nepszava.hu/3224653_influenza-nngyk-jelentes-egeszsegugy
IDF: Irán pénzzel és kiberhadviseléssel segíti a Hamászt. https://bzsh.hu/2024/02/07/idf-iran-penzel-es-kiberhadviselelssel-segiti-a-hamaszt/
USA: Több milliárd dolláros törvényjavaslat Izrael megsegítésére. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/izrael/usa-tobb-milliard-dollaros-torvenyjavaslat-izrael-megsegitesere
Semmiképpen nincs most itt az ideje izraeli telepések szankció alá vonásának az Európai Unió részéről, ahogy azt egyesek szeretnék, ugyanis ez csak további feszültségeket kelthetne és meghosszabbíthatná a terrorelles műveleteket. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/szijasarto-semmikepp-nincs-most-itt-az-ideje-izraeli-telepesek-szankcionalasanak
A Lefkovicsek gyászolnak egy mai problémákról és élethelyzetekről szóló, valódi zsidó film, nem csak zsidóknak. https://akibic.hu/2024/02/05/egy-sulyos-tobbgeneracios-apasag-tortenet/
Üres jelszavak és politikai célok miatt hagyták sorsukra a Gázába hurcolt túsokat. https://izraelinfo.com/2024/02/08/ures-jelszavak-es-politikai-celok-miatt-hagytak-sorsukra-a-gazaba-hurcolt-tusokat/
Likvidálás Libanonban, visszatérők és távozók, és felelősség. https://ujkelet.live/2024/02/08/likvidalas-libanonban-visszaterok-es-tavozok-es-felelosseg/
Netanjahu elutasítja a Hamász által javasolt tűzszüneti feltételeket. https://hvg.hu/vilag/20240207_Netanjahu_hamasz_tuzszunet_megallapodas_elutasitasa